

ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ АЛЛИ ЛУЧИК

Маршрут «Донець (Сіверський) – Чугуїв – Осинівка – православна церква (нині тут молокозавод)» мало про що говорить громадянам України, а закордонним гостям Слобожанщини й поготів, але не знавцям і сусідам видатного українського художника Іллі Рєпіна. На цій землі він народився й виріс. Однак дехто із сучасників скаже й інше: «Так це ж місце, де народилася й до закінчення навчання в університеті жила Алла Лучик (1959) – відмінник освіти України, доктор філологічних наук, професор Національного університету «Києво-Могилянська академія», відомий в Україні та за її межами фахівець із загального, зіставного, українського й російського мовознавства». У своїх працях вона поглибила, збагатила, а подекуди відкрила нові грані теорій лексико-семантичного поля, морфологічних явищ, проміжних рівнів мовної системи.

Отже, народилася Алла Лучик у місті Чугуєві Харківської області в сім'ї робочих Анастасії та Анатолія Кузнецових. Прізвище батько успадкував від діда Сергія – останнього у роду живого коваля, який загинув на початку війни як захисник Харкова, так і не отримавши зброї для відсічі ворогів. Схожа доля спіткала в той самий час і діда по матері Євдокима Гужву. З дитинства Кузнецова Алла переважно сама «кувала» свою долю й долю молодшого брата Олега, бо батьки майже кожен день були зайняті на роботі в Харкові. Брат і зараз вдячний сестрі за її самовіддані зусилля в його догляданні, навчанні й вихованні, що в майбутньому допомогло сформуватися йому як сильній і яскравій особистості, а Аллі як успішному педагогові й ученому.

Напів доросле дитинство сприяло формуванню в Алли Лучик таких важливих для дорослого життя рис, як самостійність прийняття рішень і відповідальність за їх реалізацію. Зокрема, у шкільні роки вона сміливо захищала свою позицію та позиції ровесників, дівчат і хлопців, від несправедливих нападів з боку самовпевнених «неформалів». У дорослому житті все стало складніше, не так однозначно і з вищою ціною за перемогу чи поразку. Цю тезу ілюструє, наприклад, її участь у 2004 році в роботі однієї з виборчих комісій м. Кіровограда, де доводилося буквально фізично захищати від «запущеного» владою рекету

виборчої комісії, але, на жаль, сили в протистоянні озброєному нападу були нерівними.

Шкільні роки – це час лідерства в усьому, виграної раз по раз конкуренції, сміливих навчальних та громадських ініціатив, постійного пошуку нових форм, змісту і методів їх пізнання. При цьому Алла була одна з небагатьох, хто самостійно отримував високі результати, вирішував складні організаційні питання, пов'язані з переведенням із школи в школу, із класу в клас. Так, для завершення середньої освіти вона обрала математичний клас престижної середньої школи № 2 м. Чугуєва, який одночасно був групою заочного відділення факультету автоматики та приладобудування Харківського державного політехнічного інституту. Не всі однокласники витримали таке випробування і змушені були перейти у звичайні школи. Серед них Алли не було і бути не могло, бо по життю вона завжди займала провідні позиції, тому природно, що й тут за успіхи в навчанні її відзначили, запросивши до складу майбутніх студентів ХДПІ.

У цій історії покажемо ще один момент: займатися тільки тим, що найбільше подобається за змістом і формою, до чого лежить душа. І таким мотиватором став філологічний факультет Чернівецького державного університету, який вразив майбутню студентку неймовірною красою. Вищу освіту з російської філології тут забезпечували відомі професори й доценти Андрій Зверев, Юрій Скиба, Едіта Бобер, Володимир Федорищев, Анатолій Волков, Лідія Зверева, Валерія Фірсанова, Валентина Столбунова та ін. Навчання у Чернівецькому університеті стало переломним у житті Алли Лучик і визначило характер майбутніх подій: отримала вищу філологічну освіту, вивчила місцевий діалект і звичаї, вдосконалила українську літературну мову, проїнялася українською ментальністю, створила сім'ю і народила дочку. Це те, що становило і становить основу її творчого, громадського та особистого життя.

Становлення Алли Лучик як педагога і науковця розпочалося на кафедрі російської мови Полтавського державного педагогічного інституту ім. В. Г. Короленка, куди сім'я Лучиків прибула після закінчення Чернівецького державного університету на запрошення завідувача кафедри, професора, одного з провідних мовознавців України Володимира Горпинича. З відомих фахівців тут працював ще Дмитро Ганич,

за плечима якого на той час був підручник «Русский язык» (у співавторстві) і який у співавторстві зі Степаном Олійником завершував роботу над «Словником лінгвістичних термінів». Із перших днів роботи на кафедрі Володимир Олександрович почав «ліпити» з учорашніх випускників допитливих і відповідальних дослідників актуальних проблем. Такою галуззю було обрано відтопонімний словотвір східнослов'янських мов. Алла Лучик зайнялася його найскладнішим аспектом – морфонологічними явищами, які системно в Україні мало хто вивчав (Володимир Горпинич, Андрій Зверев, Марія Кравченко). Темою її кандидатської дисертації, керівником якої було призначено професора Володимира Горпинича, стали морфонологічні явища у відтопонімії похідних російської мови, для глибшого дослідження яких дослідниця звернулася до досвіду учених різних країн. Зокрема, вона неодноразово консультувалася з проблем морфонології з відомим у багатьох країнах філологом, професором Петербурзького університету Вадимом Касевичем, а при виборі теми докторської дисертації перед розпадом Радянського Союзу з шановним професором ще встигла поспілкуватися з низки актуальних проблем різнотипних лексикалізованих сполучень у слов'янських та інших мовах світу. На сьогодні Алла Лучик підтримує тісні творчі стосунки з багатьма закордонними мовознавцями. Зокрема, активна співпраця ведеться з польськими вченими з Інституту славістики Польської академії наук, Інституту східнослов'янської філології Сілезького університету (Uniwersytet Śląski w Katowicach), професорами Люблінського університету.

Під час навчання в докторантурі тоді щойно створеного Українського мовно-інформаційного фонду ІАН України Алла Лучик перейнялася ідеями провідного українського вченого Марії Михайлівни Пешак й ефективно втілювала у своїх дослідженнях її методику при вивченні еквівалентів слова в різних мовах. Усебічну підтримку тодішній докторантці у цих наукових пошуках надавав увесь колектив УМІФу, проте особливою вона була з боку директора цієї установи В. А. Широкова, заступника директора В. В. Чумака та ще однієї з «наукових доньок» Марії Михайлівни – Галини Михайлівни Ярун, з якою й досі підтримуються активна наукова співпраця та тісні дружні стосунки.

Крім Алли Лучик і Галини Ярун, учнями й послідовниками Марії Михайлівни стали професори Мирослава Фабіан (Ужгородський університет), Галина Мацюк (Львівський університет), Марія Скаб (Чернівецький університет) та ін., праці яких є помітним явищем в українському й загальному мовознавстві. З-поміж них глибиною проникнення в суть еквівалентів слова й всебічного висвітлення їхніх структурних, семантичних і функційних властивостей належне місце займають наукові розвідки Алли Лучик. Яскравим прикладом цього є дві монографії та чотири словники із зазначеної проблематики, що отримали визнання з боку українських і закордонних фахівців.

Ще однією важливою рисою ювілярки є її здатність одночасно й жертовно займатися кількома важливими справами, проте перевага серед них віддається насамперед життєво необхідним для близьких людей. Так, за останні два роки Алла Анатоліївна дещо уповільнила, на жаль, свою наукову активність, робота була принесена в жертву догляду за хворим автором цих рядків. Ситуація була настільки серйозною, що ніхто з лікарів не бачив шансів на подальшу працездатність. І тому на щире питання Алли Лучик у стилі Костянтина Симонова «Як ти вижив?» прозвучала не менш щира відповідь у тому ж стилі: «Як я вижив, будем знати тільки ми удвох, бо ти вміла так кохати, як кохає Господь Бог».

Василь Вікторович Лучик,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри загального і слов'янського мовознавства
Національного університету «Кієво-Могилянська академія»